

Examen HAVO

2015

tijdvak 1
donderdag 21 mei
9.00 - 12.00 uur

maatschappijwetenschappen

Bij dit examen hoort een bronnenboekje.

Het examen bestaat uit 28 vragen.

Voor dit examen zijn maximaal 77 punten te behalen.

Voor elk vraagnummer staat hoeveel punten met een goed antwoord behaald kunnen worden.

Als bij een vraag een verklaring of uitleg gevraagd wordt, worden aan het antwoord meestal geen punten toegekend als deze verklaring of uitleg ontbreekt.

Geef niet meer antwoorden (redenen, voorbeelden e.d.) dan er worden gevraagd. Als er bijvoorbeeld twee redenen gevraagd worden en je geeft meer dan twee redenen, dan worden alleen de eerste twee in de beoordeling meegeteld.

Opgave 1 Kamervragen en de media

Bij deze opgave hoort tekst 1 uit het bronnenboekje.

Lees de regels 1 tot en met 14 van tekst 1.

Een algemene taak van de Tweede Kamer is om het beleid mede te bepalen. Meer in het bijzonder heeft het parlement daarnaast twee hoofdtaken.

- 2p 1 – Welke hoofdtaak vervult de Tweede Kamer vooral met het stellen van vragen?
– Leg uit hoe het stellen van een Kamervraag bijdraagt aan het vervullen van deze hoofdtaak.

Lees de regels 15 tot en met 34 van tekst 1.

- 3p 2 Leg aan de hand van een gegeven uit dit tekstgedeelte uit dat we leven in een informatiesamenleving. Gebruik in je uitleg twee kenmerken van het begrip informatiesamenleving.

Binnen de algemene maatschappelijke informatiefunctie van de media worden specifieke (deel)functies van de media onderscheiden. Een voorbeeld daarvan is de opiniërende functie.

- 2p 3 Leg uit welke **andere** maatschappelijke functie van de media te herkennen is in de regels 15 tot en met 34 van tekst 1.

Lees de regels 35 tot en met 54 van tekst 1. In regel 40 is een deel van de zin weggelaten.

Journalisten en redacteuren van nieuwsmedia selecteren nieuws op grond van verschillende criteria. Een voorbeeld van zo een criterium is dat het nieuws actueel is.

- 2p 4 Welke andere selectiecriteria hanteren journalisten en redacteuren van nieuwsmedia bij Kamervragen op grond van de regels 35 tot en met 54 van tekst 1? Noem er twee.

Opgave 2 Is het NOS Journaal toegankelijk voor iedereen?

Bij deze opgave hoort tekst 2 uit het bronnenboekje.

Lees tekst 2.

De redactie van het NOS Achtuurjournaal wordt geconfronteerd met een probleem: de huidige formule van het NOS Journaal handhaven of het NOS Journaal aantrekkelijker maken voor jongeren.

Het NOS Journaal aantrekkelijker maken voor jongeren kan op gespannen voet komen te staan met een uitgangspunt van het Nederlandse mediabeleid.

Er zijn verschillende uitgangspunten van het Nederlandse mediabeleid.

- 2p 5 Leg uit met welk uitgangspunt van het Nederlandse mediabeleid dit aantrekkelijker maken voor jongeren op gespannen voet kan komen te staan.

Dagelijks kijken 1,5 tot 2,5 miljoen mensen naar het Journaal (regels 15-16). Kennelijk voorziet het Journaal in allerlei behoeften. We spreken over het vervullen van verschillende functies voor individuen, zoals de amusementsfunctie, de informatiefunctie en de educatiefunctie.

- 4p 6 Noem **twee andere** functies die het NOS Achtuurjournaal voor **individuen** kan vervullen. Licht elke functie toe.

Zie de regels 21 tot en met 24 van tekst 2.

Alle redacties van nieuwsprogramma's willen zoveel mogelijk kijkers trekken. Toch lijken kijkcijfers voor de redactie van het ene nieuwsprogramma belangrijker te zijn dan voor het andere.

- 4p 7 – Voor welke zender zijn kijkcijfers voor nieuwsprogramma's 'belangrijker', voor de NOS of voor RTL?
– Leg je antwoord uit. Betrek in je antwoord een verschil tussen de NOS en RTL.

Het verzorgen van de nieuwsvoorziening is een wettelijke taak van de NOS.

- 4p 8 Leg uit waarom de overheid deze taak aan de NOS heeft toebedeeld en niet aan een omroepvereniging. Betrek in je antwoord een verschil tussen de NOS en omroepverenigingen.

Eén van de taken van de NOS is het uitzenden van het Journaal. Het Journaal is een vorm van massacommunicatie. Hierbij wordt gebruikgemaakt van technische hulpmiddelen en dat is een kenmerk van massacommunicatie.

- 3p 9 Leg uit aan de hand van **drie andere** kenmerken van massacommunicatie dat het NOS Journaal een vorm van massacommunicatie is.

Opgave 3 Meningsverschillen Nederland – EU over dierenwelzijn

Bij deze opgave horen de teksten 3 tot en met 5 uit het bronnenboekje.

Inleiding

In juni 2013 werd Nederland door de Europese Unie op de vingers getikt omdat de Europese regelgeving ter bescherming van proefdieren onvoldoende is omgezet in Nederlandse wetgeving (tekst 3). Ook de dierenbeschermingsorganisaties Een DIER Een VRIEND (EDEV) en Stichting VIER VOETERS hadden kritiek (tekst 4).

De Raad van State adviseert de Nederlandse regering om een geheel nieuwe wet te maken (tekst 5).

Gebruik tekst 3.

De Europese Commissie heeft als dagelijks bestuur van de Europese Unie (EU) verschillende taken.

- 3p 10 – Noem twee hoofdtaken van de Europese Commissie.
– Welke hoofdtaak is te herkennen in tekst 3? Geef bij deze hoofdtaak een passend citaat.

Als de Nederlandse regering niet binnen twee maanden reageert op het ‘met reden omkleed advies’ van de Europese Commissie, dan legt de Commissie deze zaak voor bij een ander orgaan van de EU. Uiteindelijk kan Nederland een boete riskeren.

- 1p 11 Welk orgaan van de EU is dat?
- 2p 12 Welke twee organen van de EU hebben de Europese regels waarnaar in tekst 3 verwezen wordt vastgesteld?

Gebruik tekst 4.

De dierenbeschermingsorganisaties EDEV (Een DIER Een VRIEND) en Stichting VIER VOETERS zijn pressiegroepen.

- 4p 13 – Noem twee kenmerkende verschillen tussen pressiegroepen en politieke partijen.
– Toon per kenmerk aan met behulp van gegevens uit tekst 4 dat EDEV en Stichting VIER VOETERS pressiegroepen zijn.

Gebruik tekst 5.

Eén van de hoofdfasen van het systeemmodel is de omzetting. Deze fase bestaat weer uit verschillende subfasen.

- 2p 14 – In welke subfase van de omzetting bevindt zich het Nederlandse besluitvormingsproces over de invoering van de Europese richtlijn?
– Leg je antwoord uit aan de hand van gegevens uit tekst 5.

Opgave 4 Hulp bij zelfdoding: strafwaardig?

Bij deze opgave horen de teksten 6 en 7 uit het bronnenboekje.

Inleiding

In 2008 verleende Albert Heringa zijn (stief)moeder hulp bij zelfdoding, omdat de hoogbejaarde vrouw vond dat haar leven voltooid was en niet meer verder wilde leven. De zaak kwam voor de rechter in 2013. De officier van justitie eiste tijdens de rechtszaak drie maanden voorwaardelijke celstraf (tekst 6). Een maand later oordeelde de rechter dat Heringa zich met zijn actie inderdaad schuldig heeft gemaakt aan een strafbaar feit, maar geen straf verdient omdat hij handelde uit naastenliefde.

De zaak tegen Heringa heeft tot veel maatschappelijke en politieke discussie geleid (tekst 7).

Lees de regels 1 tot en met 45 van tekst 6.

De officier van justitie heeft de verdachte een dagvaarding gestuurd.

- 4p 15 – Welk drie taken vervult de officier van justitie **tijdens de rechtszitting**?
- Welke taak van de officier van justitie is in dit gedeelte van de tekst te herkennen?
- 3p 16 Leg uit aan de hand van de uitspraken van de verdachte uit tekst 6 (regels 19-26) dat hier strafbaarheid en strafwaardigheid **niet** samenvallen. Geef eerst een omschrijving van de begrippen strafbaarheid en strafwaardigheid.

Lees de regels 46 tot en met 55 van tekst 6.

Volgens advocaat Anker is het gedrag van Heringa niet strafbaar.

- 2p 17 – Welk begrip kun je op de puntjes in regel 49 van tekst 6 invullen?
- Leg aan de hand van dit begrip uit dat het gedrag van Heringa niet strafbaar hoeft te zijn.

Lees de regels 1 tot en met 33 van tekst 7.

Kamerlid Tellegen (VVD) heeft het kabinet gevraagd onderzoek te doen naar de grenzen van de mogelijkheden binnen de euthanasiewet. Zij vindt het van belang dat er voldoende mogelijkheden zijn voor mensen die hun leven als voltooid beschouwen en op een waardige manier willen sterven. Dit standpunt over euthanasie past bij een uitgangspunt van de VVD.

- 2p 18 – Tot welke politieke stroming behoort de VVD?
- Noem een uitgangspunt van deze politieke stroming dat past bij het standpunt van Tellegen over euthanasie.

VVD-Kamerlid Tellegen doet een oproep aan het kabinet om te onderzoeken of een ruimere toepassing van euthanasie mogelijk is.

Stel dat het kabinet niet voldoet aan het verzoek van Tellegen.

Als Kamerlid heeft Tellegen verschillende formele en informele middelen tot haar beschikking om haar doel te bereiken: verruiming van de mogelijkheden voor mensen om op een waardige manier te sterven. Eén formeel middel is het stellen van mondelinge en schriftelijke vragen.

- 4p 19 Noem **twee andere formele** middelen die Kamerlid Tellegen kan inzetten om haar doel te realiseren. Licht elk middel toe.
- 4p 20 Welke twee **informele** middelen kan Kamerlid Tellegen inzetten om haar doel te bereiken? Licht elk middel toe.

Gebruik tekst 7.

Het probleem van hulp bij zelfdoding staat op de politieke agenda (zie de regels 36-39). Een maatschappelijk probleem komt pas op de politieke agenda als het voldoet aan een aantal voorwaarden. Een voorwaarde is dat er voldoende ruimte moet zijn op de politieke agenda. Dat is hier het geval.

- 4p 21 Noem **twee andere** voorwaarden die in tekst 7 te herkennen zijn. Geef bij elk van de voorwaarden het betreffende citaat uit de tekst.

De Tweede Kamer heeft eerder over het onderwerp gedebatteerd naar aanleiding van het burgerinitiatief "Uit vrije wil" (regels 40-44 uit tekst 7). Een burgerinitiatief is een voorstel dat elke burger kan indienen om een onderwerp op de agenda van de Tweede Kamer te krijgen. Het voorstel moet minstens 40.000 steunbetuigingen hebben. De vraag is of het burgerinitiatief "Uit vrije wil" een signaal is van een gebrek aan representativiteit in de Tweede Kamer.

- 2p 22 Vind je dat dit burgerinitiatief een signaal is van een gebrek aan representativiteit in de Tweede Kamer? Geef een argument voor je mening. Geef eerst aan wat onder representativiteit in de Tweede Kamer wordt verstaan.

Opgave 5 De maatregel terbeschikkingstelling aan het onderwijs (tbo-maatregel)

Bij deze opgave hoort tekst 8 uit het bronnenboekje.

Lees de regels 1 tot en met 23 van tekst 8.

Sancties beogen een aantal doelen voor de samenleving. Eén daarvan is het beveiligen van de samenleving. Ook de maatregel terbeschikkingstelling aan het onderwijs (tbo-maatregel) is een sanctie waarmee de overheid een aantal doelen wil nastreven.

- 2p 23 Welke **twee andere** doelen van sancties streeft de overheid na met de tbo-maatregel? Geef bij beide doelen een passend citaat uit het tekstfragment.

Lees de regels 24 tot en met 40 van tekst 8.

Verschillende sociologische theorieën over het ontstaan van criminaliteit kunnen een verklaring geven voor het feit dat werkloze jongeren met een problematisch onderwijsverleden vaker in aanraking komen met politie en justitie (regels 25-30).

- 2p **24** Geef een verklaring met behulp van de bindingstheorie voor het feit dat werkloze jongeren met een problematisch onderwijsverleden vaker in aanraking komen met politie en justitie.
- 2p **25** Geef hiervoor eveneens een verklaring met behulp van de anomietheorie.
- 2p **26** Leg uit dat de tbo-maatregel zoals beschreven in de regels 1 tot en met 40 van tekst 8 meer past bij een linkse dan bij een rechtse visie op het aanpakken van criminaliteit. Betrek in je antwoord een omschrijving van de linkse visie op het aanpakken van criminaliteit.

Gebruik de regels 25 tot en met 56 van tekst 8.

Vanaf het midden van de jaren tachtig van de vorige eeuw kwamen nieuwe ontwikkelingen op gang in het overheidsbeleid ten aanzien van de bestrijding van criminaliteit. Het uitgangspunt was dat de zware en georganiseerde criminaliteit en de veelvoorkomende 'kleine' criminaliteit beleidsmatig op een verschillende wijze zouden moeten worden aangepakt. De zware en georganiseerde misdaad was primair een zaak voor politie en justitie. Voor de aanpak van de veel voorkomende criminaliteit werd een eerste aanzet gegeven tot een integrale aanpak. Dit werd later integraal veiligheidsbeleid genoemd.

- 4p **27** Noem twee kenmerken van integraal veiligheidsbeleid die te herkennen zijn in de regels 25-56. Licht elk kenmerk toe aan de hand van een tekstfragment.

De tbo-maatregel is vergelijkbaar met een andere maatregel, namelijk tbs. Beide maatregelen zijn sancties. Toch zijn er ook verschillen tussen beide maatregelen.

- 2p **28** Geef twee verschillen tussen de tbs-maatregel en de tbo-maatregel.

Bronvermelding

Een opsomming van de in dit examen gebruikte bronnen, zoals teksten en afbeeldingen, is te vinden in het bij dit examen behorende correctievoorschrift, dat na afloop van het examen wordt gepubliceerd.